

НОВА ТУМАЧЕЊА

Миленко Мисаиловић: *Креативна драматургија I и II*, Стеријино позорје–Прометеј–Кадињача, Нови Сад–Ужице 2000.

Обимна, богато илустрована и добро опремљена студија у два тома (514 + 356 страница) трећа је књига нашег угледног театролога Миленка Мисаиловића у тематском низу који је започет *Драматургијом сценског упросјора* (1988) и настављен *Драматургијом косимографије* (1990). Сматрајући нову књигу делом које по својој природи и значењу претходи двема поменутима, Мисаиловић истиче да је у сфери театрологије неопходан рад на одређивању посебне, *стваралачке драматургије* и њене феноменологије. У том смислу треба схватити и поднаслов *Увод у филозофију позоришне уметности* као широки оквир трагања за елементима стваралаштва у делању како позоришног, тако и, назовимо га, „вантеатарског” човека.

Већ на самом почетку књиге Мисаиловић усмерава пажњу на откривање *делујућих драматургија* које нису засноване само на фаворизовању литерарног драмског дела. Зато ће аутор истаћи потребу да се осим *драматургије шекспира* једнака пажња обрати и на друге категорије, као што су дра-

матургија режије, драматургија глумачког стварања, драматургија сценографије и косимографије, драматургија представе као целине, па и драматургија њублике. Мисаиловић појам *драматургије*, традиционално везан за област деловања драмског писца, жели да редифинише и примени на друге видове учешћа у стварању позоришног чина, тражећи у свакоме примеру који наводи њему иманентну природу или барем потенцијал, да би закључио како је суштина креативне драматургије у превазилажењу саме себе – стваралаштвом.

Уводна разматрања посвећена су ставовима о неминовности постојања и стварања, драматици рађања и ишчежавања и људској природи као извору драматике, при чему аутор уводи коришћење упоредних табела одређених појмова успостављајући специфичне разлике између нпр. науке и уметности.

Први део тиче се *стиране драматуршке праксе и теорије*, почев од хеленске трагедије Есхила, Софокла и Еурипида, у чијим се делима установљавају константе европске драматургије. Не задржавши се само на великим трагичарима, Мисаиловић посебну пажњу посвећује Аристофановој комедиографији (наглашавајући потребу за коришћењем тог термина у множини: *комедиографије*), са

освртом на преаристотеловско поимање комике. Упоредни прегледи између софистике, Еурипида и нових тенденција с једне, те Аристофана с друге стране, као и драматуршких особености хеленске и западноевропске трагедије, повезују преглед античке мисли и праксе са анализом шекспировог поступка, који се демонстрира на примеру *Краља Лира*.

Мелодрама као форма својствена *буржоаској цивилизацији уживања* поглавље је које нас уводи у сучељавање облика политичке свести у драматургији, за шта су послужиле упоредне анализе Бихнерове *Данијонове смрти* и Гогољевог *Ревизора*. Историчност и неисторичност свакидашњице тема су која је послужила као одређење двају поступака којима почиње савремено доба: њих Мисаиловић анализује на примеру драма Чехова и Горкога. Модерну драматургију аутор испитује на опусу Бертолта Брехта, са освртима на дела и мисли Бернарда Шоа и Антонена Артоа.

У другом делу, који је посвећен *нашој драматуршкој пракси и теорији*, Мисаиловић акценат ставља на народно стваралаштво, поготово хумористички аспект фолклорне књижевности, да би потом на примеру драмских дела Боре Станковића представио *функције исказаног* и *функције неизрецивог* у *ошкривању ирадице*.

После осврта на проблеме драматизовања и позоришног транспоновања Андрићевог стваралаштва, Мисаиловић ће трећи део насловити *Прилози теорији комедиографије*, са циљем да установи појам *комичке кривице* и да пружи један *нацрт теорије о комичкој кривици*. Нушићева комедиографија послужила је аутору као пола на коме се тежило ка остваривању ових задатака.

Четврти део, *Заснивање система креативних драматургија*, читаоца упознаје са специфичним својствима *драматургија* у стваралаштву учесника позоришног чина, почев од режисера па до критике, у чему се за сваку од обрађених јединица проналазе одговарајуће специфичне карактеристике и њихова међузависност.

На крају другог тома Мисаиловић читаоцима даје и *објашњења драматуршких појмова*, у којима не остаје дужан своје дефиниције појма *драматургија*, пруживши, између осталог, чак петнаест посебних одређења и описа овог појма.

Закључујући своје дело, Миленко Мисаиловић ће изнети и виђење будућности развоја театра као теме са посебном, природеном драматиком сучељавања старог и новог, са перспективама позоришта и ставом да је драматургија сутрашњице, у ствари, драматургија неизвесног, са којом се што пре треба суочити.

Бошко МИЛИН

КОРАК ИСПРЕД

Ксенија Радуловић, *Корак испред. Режије Дејана Мијача на сцени Југословенског драмског позоришта, национална драма: 1977–1996*, Град театар Будва–Октоих, Подгорица 2000.

С обзиром да је у питању веома ретка литерарна врста, тј. оно што називамо театролошком студијом која као жанр готово да и не постоји код нас, онда књига Ксеније Радуловић *Корак испред* заслужује много већу пажњу него што је неколико позитивних приказа и похвала по недељницима и часописима. Она не само што представља допринос у успостављању дискурса југословенске, односно српске театрологије, чији је значај наравно још слабији од значаја њене непосредне теме (југословенско односно српско позориште), већ је и *корак испред* у начину како се темељно приступа раду једног даровитог и занимљивог, али „погрешно прочитаног”, савременог позоришног редитеља, у овом случају Дејана Мијача. И као што је у животу за бављење већином послова потребна нека врста дара, тако и у театрологији није довољно бити само способан, сакупити и систематизовати документарну грађу (представе, њихови видео записи, интервјуи са стварао-

цима и сарадницима, редитељске књиге, сценографске и костимске скице, критике и коментари), већ је потребно и да се тај *материјал* обради, синтетише и интерпретира на критички начин. И да се начини занимљивим (за обичног читаоца) и корисним (не само за будуће истраживаче Мијачевог рада већ и за редитеље), што све доказује особит театролошки дар Ксеније Радуловић.

Пре свега, ова књига разбија читав низ предрасуда и општих места која се везују за рад Дејана Мијача, једног од најбољих југословенских редитеља последњих деценија. Из тог угла, један од најзначајнијих аспеката књиге *Корак испред* је уобличење питања односа овог редитеља према националним темама у оквиру театра. Оно што се овде помаља јесте једна особена противречност коју ауторка наводи у свом „Закључку”: „Упркос раширеној предрасуди да је Мијач склонији делима националне драмске класике него савремених аутора, редитељев ауторски опус указује да је његово интересовање готово подједнако усмерено ка текстовима класика и савременика” (стр. 197). То је оно што су гола факта, међутим име Дејана Мијача се, *заста*, у свести обичног гледаоца, везује за модерну интерпретацију класичних текстова, пре свега Јована Стерије Поповића, јер су те представе „представљале” не само висок до-